

PATRIMONI i IDENTITAT

INICI

Les **FITXES DE PATRIMONI** que us presentem, i que són la base del programa formatiu “**El teu Camí de Sant Jaume, patrimoni de tots**”, estan dissenyades per a treballar amb el vostre alumnat aspectes relacionats amb el patrimoni cultural de la ruta jacobea.

Cadascuna de les fitxes es troba ordenada en una seqüència similar a l'establerta per les etapes del Camí. Les conclusions extretes del treball de cadascuna d'elles seran obertes i susceptibles d'ésser relacionades amb aquelles elaborades per a d'altres continguts temàtics.

No són un “manual d'instruccions”, sinó que presenten una sèrie de pautes per a que els docents puguin triar el que més us convingui en funció de les característiques i interessos del grup al qual us dirigiu.

Estan estructurades de la següent manera:

→ En un primer moment, i a mode de tempesta d'idees, us plantejem una sèrie de ítems que el docent pot adaptar a les necessitats educatives de l'aula. No es tracta de que l'alumnat doni una resposta única a cadascuna de les qüestions, sinó de que arribi, dins de la classe, a respostes globals que es debatin entre diferents grups flexibles organitzats pel professor.

→ Després de la posada en comú de les respostes a les qüestions plantejades, dins de l'apartat **PROPOSEM** el professor trobarà una sèrie d'activitats realitzables dins i fora de l'aula que completen els coneixements adquirits.

El plantejament, tant d'ítems com d'activitats, respon als principis d'interdisciplinarietat i aprenentatge col·lectiu. Es podran seqüenciar dins de les programacions de l'aula, construint així una jornada final de treball en aquelles unitats didàctiques en les quals es faci referència als continguts teòrics que expliquen el Camí de Sant Jaume dins de les diferents matèries del currículum.

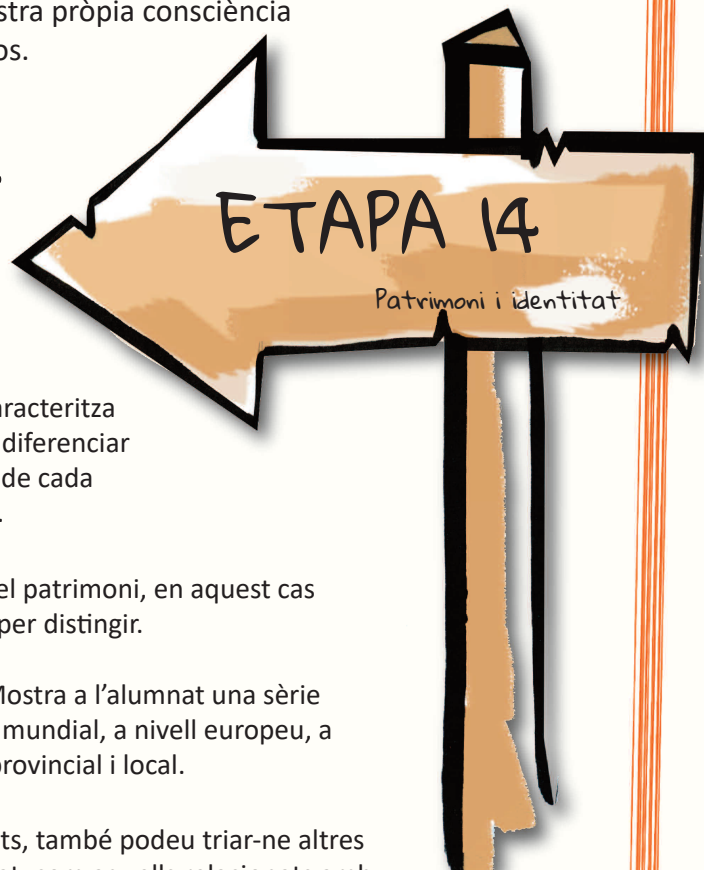
L'objectiu final del treball amb els materials que us presentem aquí serà l'elaboració d'un treball de creació artística sobre el Camí de Sant Jaume.

Bon Camí

Un dels aspectes rellevants del patrimoni cultural que hem destacat anteriorment és la seva importància per identificar-nos. Per tant, en aquestes etapes que abordem anem a treballar aquesta idea i a descobrir com hi ha **elements del patrimoni en els quals les societats ens reconeixem**.

A la vegada, també tractarem el tema de la identitat amb el **patrimoni des de la perspectiva de transmissió d'uns valors que formen part de la nostra identificació com a persones**, la qual cosa ens fa tenir la nostra pròpia consciència respecte nosaltres mateixos.

COM ENS VEUEN ELS ALTRES... pel nostre propi patrimoni

La identitat és el conjunt d'aquells trets propis que ens caracteritza davant dels altres. Aquests trets fan que ens resulti senzill diferenciar entre les coses que veiem. Les característiques pròpies de cada persona o objecte és el que ens el fa reconèixer.

Comencem amb una dinàmica senzilla per entendre com el patrimoni, en aquest cas l'arquitectònic, és un mitjà que ens serveix per distingir.

Aquest patrimoni sol tenir una localització determinada. Mostra a l'alumnat una sèrie d'edificis i monuments. Trieu aquells molt coneguts a nivell mundial, a nivell europeu, a nivell nacional i finalment a nivell autonòmic, provincial i local.

A més d'elements patrimonials tangibles com monuments, també podeu triar-ne altres de diferents tipus que ja haguem conegut amb anterioritat, com aquells relacionats amb el patrimoni immaterial: festes, aliments o costums que podem associar ràpidament amb una cultura. En algunes ocasions poden ser compartits per diversos països o Comunitats Autònomes, com determinats elements que ja vam veure.

Recorden quins eren?

En la majoria dels casos, aquests elements patrimonials tenen un ús determinat, no s'han construït o creat per atreure atenció. Però avui dia, independentment o en conjunt, són el reflex de la cultura d'un país i serveixen per a que els altres ens identifiquin com a poble. De la mateixa manera, és la identificació amb el nostre patrimoni cultural el que ens permet ser el poble que som.

Quins elements patrimonials creu el vostre grup que són els que representen la seva localitat?

Amb anterioritat ja us vam demanar que triessin allò que els identifica, però **coincidiria amb el que té més fama fora o coneixen les persones que no són de la vostra localitat?**

Proposem I: De vegades podem imaginar una cosa i després estar equivocats...

Ves al final de l'etapa per saber-ne més ...

El Camí de Sant Jaume també té una sèrie de símbols que l'identifiquen.

Sabrien reconèixer quins elements són identificatius i estan lligats al Camí de forma intrínseca?

Estem segurs que alguns dels més representatius són coneguts per l'alumnat, com per exemple:

Petxines / Fletxes grogues / Peregrins / La Creu de Sant Jaume /
Bastó amb una carbassa / Credencial del peregrí / La Compostela /
L'abraçada a l'Apòstol / Botafumeiro / Any Jacobeu / ...

Han enumerat algun altre a més dels que hem comentat?

La identificació amb elements concrets ve donada en moltes ocasions per l'experiència personal i potser no coincideix amb el més "típic" que tot el món coneix: quan millor es coneix una cosa més lluny et situes dels tòpics.s.

**Saben què és un tòpic? Coneixen els tòpics associats a Espanya o altres països?
Quins tòpics relacionen amb el Camí?**

Això passa també quan coneixem a algú en profunditat i no a través del que diuen d'ell/ella.

Els ha passat alguna vegada?

I sobre la seva localitat, existeixen molts tòpics? Per què pot ser?

D'entre tots els elements representatius del Camí us convidem a descobrir en grup, a través del mitjà que ells/es triïn, aquells que els resulten desconeguts.

Proposem II: Si la primera cosa en la qual heu pensat en acostar-vos al Camí son petxines i fletxes grogues...

Ves al final de l'etapa per saber-ne més ...

El que ha indicat el grup sobre el que els identifica són referències culturals i totes les societats les posseeixen. Si no tenim aquestes referències no sabem res sobre el nostre passat i sense passat seríem persones sense identitat. Aquelles persones que perden la memòria a causa d'un accident i no saben res sobre elles mateixes comencen una cerca per saber qui són, d'on venen.

Amb el patrimoni passa el mateix, ens permet saber d'on venim, qui som.
Tot patrimoni forma el que som i, sense passat, no podem avançar cap al futur.

(Descobreix més a la "Fitxa patrimoni i memòria")

Si algun alumne/a no és natural de la vostra població demaneu-li que descrigui a la resta què recorda de la seva localitat natal. Quins elements destaca sobre la resta?

Recordeu-los que el patrimoni no són només els monuments més importants de cada localitat: els elements del patrimoni immaterial, com ara festes i gastronomia, són formes identificatives primordials.

**A tots/es el patrimoni cultural ens relaciona amb el lloc on hem nascut i ens hem criat:
ens vincula a la nostra llar, als nostres records.**

Proposem III: El patrimoni arquitectònic relacionat amb el Camí de Sant Jaume és un dels seus elements més significatius...

Ves al final de l'etapa per saber-ne més ...

És important que l'alumnat entengui que ens molts casos aquest patrimoni que ens identifica a l'exterior és aquell que nosaltres mateixos hem decidit exportar, és allò que com a societat hem acordat que és el més extraordinari i simbòlic de la nostra cultura i que mereix ser conegut pels altres.

Aquesta rellevància que li atorguem entre nosaltres fa que sigui necessari conservar-lo i protegir-lo, així com divulgar-lo, perquè les generacions futures el coneguin

i el respectin, i s'eviti que una cosa valuosa acabi sent més coneguda a l'exterior que aquí o no sigui respectada per nosaltres mateixos. Per això aquelles societats que no reconeixen el seu patrimoni, que no el protegeixen i el valoren, acaben perdent la seva identitat.

(Descobreix més a la "Fitxa patrimoni i conservació")

Proposem IV: Coneixes bé la teva localitat? Com voldries que fos?...

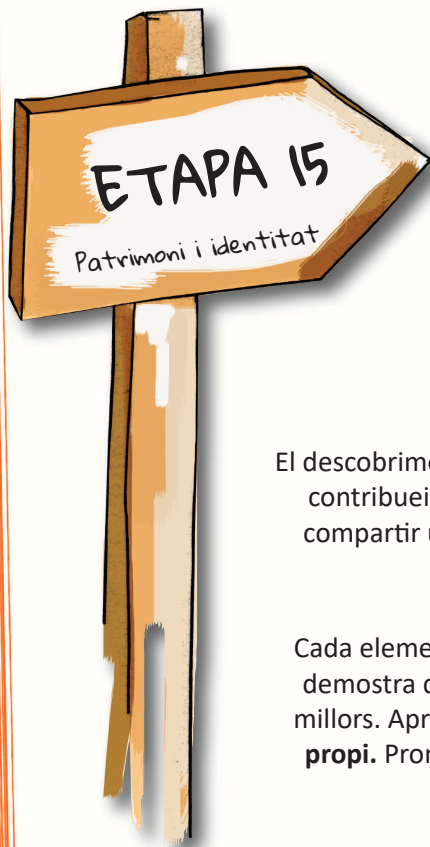
Ves al final de l'etapa per saber-ne més ...

Una vegada vist que el patrimoni ens identifica a l'exterior, conclourem destacant que també ens identifica d'una altra manera, de **manera interior**. Els elements patrimonials en els quals els individus ens reconeixem acaben formant part de la nostra personalitat, del que ens constitueix a cadascun de nosaltres.

Els llocs on ens anem desenvolupant com persones conformen la base de tota la nostra consciència moral, intel·lectual i espiritual. Aquesta presa de consciència respecte del que som cadascun/a de nosaltres es crea amb el patrimoni que ens envolta. Recordeu que ja hem treballat que el patrimoni el formen molts elements.

Potser ara la idea que planteja la "Fitxa patrimoni i conservació" comenci a tenir un altre significat i ens adonem que preservar el nostre patrimoni "no és només protegir objectes valuosos" sinó defensar la nostra pròpia essència.

Per això, treballar des d'una primera edat el coneixement del patrimoni i el seu valor, no només material, ens duu a créixer i defensar allò que som, a protegir la nostra cultura i els valors que transmet, perquè **el patrimoni també transmet valors**. Anem a descobrir-ho.

EL PATRIMONI... **ens uneix**

Hem vist com el patrimoni ens identifica i serveix per diferenciar-nos dels altres, però sobretot ens uneix. Com pot ser això si cada grup o comunitat té el seu propi patrimoni cultural a través del qual ens diferenciem?

Perquè precisament el patrimoni cultural ens uneix des de la seva diversitat.

El descobriment dels elements patrimonials identitaris de les comunitats del nostre entorn contribueix al diàleg entre cultures i promou el respecte envers els altres, ens porta a compartir una sèrie de valors i sentiments amb altres individus, afavoreix les relacions entre persones, és a dir, la seva unió.

Cada element del patrimoni que descobrim, tenint en compte la diversitat existent, ens demostra que no som únics en el món i que res no ens dona el dret de considerar-nos millors. Aprendre a **valorar el patrimoni aliè** és tan important com **valorar el patrimoni propi**. Promoure en el vostre grup el respecte, l'admiració, la tolerància i la solidaritat entre cultures a través del coneixement del patrimoni serà una part important de la vostra tasca com docents.

Aquestes oportunitats educatives que ofereix el patrimoni cultural han portat al Parlament Europeu i al Consell de la Unió Europea a declarar l'any 2018 **Any Europeu del Patrimoni Cultural**, amb els objectius de:

- fomentar l'intercanvi i la valoració del patrimoni cultural d'Europa;
- sensibilitzar sobre la història y els valors comuns;
- reforçar un sentiment de pertinença a un espai comú europeu.

<https://www.mecd.gob.es/cultura/mc/a-europeo-patrimonio-cultural/presentacion.html>

Podria dir el grup algun element patrimonial que consideri que ens uneix a tots els europeus a través de la nostra història i valors comuns?

El **Camí de Sant Jaume** és un exemple magnífic.

Es va considerar el **primer Itinerari Cultural certificat el 1987 pel Consell d'Europa**. Aquest distintiu tan important s'atorga a aquelles rutes, recorreguts i trajectes que aglutinin una sèrie de valors.

Els **Itineraris Culturals Europeus** són una iniciativa del Consell d'Europa que pretén crear un vincle entre la ciutadania d'Europa i el patrimoni cultural. Del Camí de Sant Jaume el Consell d'Europa va reconèixer:

“Durant segles, els peregrins han pogut descobrir noves tradicions, nous llenguatges i nous estils de vida i han tornat a casa amb una rica identitat cultural, un fenomen insòlit en un moment en que els viatges de llarga distància exposaven al viatger a grans perills. Les Rutes del Camí de Sant Jaume serveixen com a símbol que reflexa gairebé mil anys d'història europea i serveix com model de cooperació cultural per a tota Europa”.

I és que, tal i com vam veure, el patrimoni ens afecta com a persones i té valors que formen la nostra personalitat, que transmeten unes qualitats que poden arribar a transformar la nostra societat.

Podeu conèixer més sobre els itineraris Culturals Europeus en aquest enllaç:

<https://www.coe.int/es/web/cultural-routes/all-cultural-routes>

**Quins valors pensen que transmet el vostre patrimoni més arrelat?
En què es basen per afirmar-ho?**

Respecte / Justícia / Tolerància / Honestat / Responsabilitat / Compromís?

Molts d'ells estan íntimament relacionats.

En aquest enllaç del MECD es presenta l'Any Europeu del Patrimoni Cultural 2018 i s'ofereixen una sèrie de valors i idees sobre què aporta el patrimoni cultural a la societat:

<https://www.youtube.com/watch?v=55qEiEBpUtl>

Han coincidit amb les vostres?

Anem a realitzar un exercici molt senzill per veure quin tipus de valors ens aporta un patrimoni cultural molt comú: **la cuina tradicional**.

Segur que hi ha receptes tradicionals que l'alumnat coneix però no sap elaborar.
La cuina tradicional és un dels aspectes patrimonials més representatius.

Proposeu que passin una tarda amb algun familiar que sàpiga elaborar una recepta del seu entorn que els agradi per aprendre a preparar-la. A més de practicar la seva elaboració y gaudir menjant-la, quins valors creuen que han après?

Qui els ensenya no només transmet cultura, també els ensenya una manera de fer les coses, de viure i de gaudir, un estil de vida saludable, a expressar el que senten cap a les persones per a les quals cuinen, que el fet de cuinar és compartir o que consumir els aliments locals és contribuir a fer un món més sostenible, etc.

Si s'animen a dur-ho a la pràctica, poden documentar tot el procés i compartir-lo a l'aula.

Amb el que coneixen, quins valors creuen que transmet el Camí de Sant Jaume?

Us presentem diversos exemples de civisme, tot i que esperem que amb el que ja sap el vostre alumnat sobre el Camí en sorgeixin molts més.

- caminar moltes hores és sinònim de conviure amb altres persones desconegudes que també fan la ruta, i això pot donar peu a començar llargues converses o fins i tot pot ser l'inici d'una amistat. Per tant, cal ser educat i solidari, i donar ajuda a qui ho necessiti.
- molts peregrins acaben la seva etapa a les mateixes localitats i descansen en albergs públics que tenen places limitades. En aquests llocs els llits s'assignen en estricte ordre d'arribada, segons aquestes normes: tenen

prioritat els peregrins amb limitacions físiques, a continuació els peregrins a peu, després els que fan el Camí a cavall, després els que el fan en bicicleta i finalment els que tenen un cotxe d'assistència.

- el comportament als albergs ha de ser cordial i respectuós amb les instal·lacions. Els voluntaris que hi treballen (hospitalers, propietaris, etc.) són també peregrins, no empleats, que col·laboren de manera desinteressada en moltes tasques: neteja, cuina, primers auxilis, etc.
- cal procurar no llençar deixalles per la ruta, per això molts/es duen bosses per dipositar els residus acumulats durant l'etapa.

Ja hem dit que el Camí de Sant Jaume és un Itinerari Cultural Europeu. El 2018 les institucions europees han declarat l'Any Europeu del Patrimoni Cultural, per recordar i potenciar el **sentiment de pertinença** a un espai comú europeu, des del respecte a la diversitat cultural dels pobles que la conformen, a través del nostre patrimoni cultural.

Recordeu que recorre tota Europa amb desenes de punts de partida.

(Descobreix més a la "Fitxa Camí de Sant Jaume")

**Proposem V: "Europa va néixer a la peregrinació",
i no ho diem nosaltres...**

Ves al final de l'etapa per saber-ne més ...

A mesura que ens desenvolupem com persones anem prenent consciència de la nostra **pertinença** a un grup més ampli. És important que els nostres joves es sentin part d'un tot més gran, no només per necessitat social, sinó perquè també ens fa sentir més segurs davant dels reptes de la vida.

Aquest grup al qual pertanyem té uns trets, unes particularitats i qualitats **pròpies (que es formen també amb el patrimoni)** que estableixen vincles afectius entre els membres, fa que adoptem i respectem unes normes i regles de convivència i ens genera un sentiment de solidaritat amb la resta de membres del grup.

Per tant, del **sentiment de pertinença arribem a la identificació amb un grup social** i, el que és més important, a la **participació en aquest grup**. Una vegada ens identifiquem amb alguna cosa i la sentim com a pròpia prenem partit per ella i ens convertim en ciutadans actius.

Realitzar el Camí de Sant Jaume fa que el sentim com una cosa pròpia i ens identifiquem amb ell, no només a nivell local sinó també a nivell global. Els milers de persones de diferents països que el recorren aprenen quins valors transmet i es senten part d'una gran família. Viure'l ens serveix per comprendre què significa i això és el que ens donareu a conèixer amb els vostres treballs.

El **sentit de participació i socialització** progressiva en les edats amb les quals esteu treballant, a les que va dirigit aquest programa formatiu, és fonamental per assentar les bases de la ciutadania responsable.

La participació de la joventut en projectes culturals del seu entorn contribueix a:

- donar-los veu amb la seva pròpia visió, a vegades tan diferent de la nostra com docents, així els concedim protagonisme.
- vincular-los a altres persones alienes al seu entorn que persegueixen el mateix.
- generar espais de debat i consens que poden arribar a canviar les coses.
- crear un compromís amb el seu entorn i promoure l'empatia cap als problemes dels altres.

Amb aquest sentit de participació la joventut s'apropa a esquemes ètics, de comportament i culturals que generen la seva personalitat i modulen la seva **identitat**.

PROPOSEM

Les propostes que presentem a continuació són activitats de motivació orientades a complementar les competències i els continguts del currículum d'Educació Secundària Obligatòria, dins de l'objectiu que es fixa el programa formatiu "**El teu Camí de Sant Jaume, patrimoni de tots**". En aquesta fitxa incloem propostes per a:

GEOGRAFIA

LLENGUA

IDIOMES

CIÈNCIES

HISTÒRIA

Proposta I: Tecnologies de la informació i la comunicació

De vegades podem imaginar una cosa i després estar equivocats... creiem que ens reconeixen per uns motius i no és cert, potser per desconeixement dels que venen de fora a la nostra localitat o perquè ens coneixen per estereotips. Per sortir de dubtes us suggerim que l'alumnat realitzi un cerca per diversos mitjans sobre el que la gent coneix de la seva localitat i debatin si s'ajusta a les coses amb les que ells/es s'identifiquen. Coincideix amb el que ells pensaven? Quin pot ser el motiu?

Una altra opció que proposem és contactar amb un altre centre educatiu d'una província allunyada i plantejar-los un qüestionari sobre com ens veuen i què coneixen de nosaltres. Al programa formatiu "El Teu Camí de Sant Jaume, patrimoni de tots" s'hi han inscrit centres d'altres províncies, podeu veure quines són a la web i contactar fàcilment amb ells/es per intercanviar qüestionaris.

Aquest qüestionari és també una oportunitat per treballar dos aspectes interessants: com realitzar un qüestionari per part del grup o el tema de l'avaluació dins d'un projecte com apartat fonamental del procés d'aprenentatge.

- **Qüestionari:** Què volem saber? A qui va dirigit? Quines preguntes són les adequades? Preguntes obertes o tancades? Un bon disseny per no resultar pesat?
- **Avaluació:** Amb les respostes obtingudes, hem complert els objectius plantejats? Hem fallat en alguna cosa?

Proposta final. I si l'enviem a un centre educatiu estranger? Us atreviu a descobrir com us veuen i què coneixen de vosaltres els alumnes de la vostra edat d'altres països?

Podeu triar alguna de les llengües estrangeres que s'imparteixin al centre i practicar el vostre nivell.

**Després de desenvolupar la proposta, amb quins elements del seu entorn es sent identificat el grup?
Coincideix amb el percebut des de l'exterior?**

Proposta II: Astronomia

Si la primera cosa en la qual heu pensat en acostar-vos al Camí son petxines i fletxes grogues... i en peregrins, us proposem que alceu la vista al cel.

Anem a parlar d'un altre element associat al Camí de Sant Jaume: les estrelles. Per això també se'l coneix des dels seus orígens com El Camí de les Estrelles.

Des de l'Edat Mitjana el Camí de Sant Jaume ha estat una de les principals vies de peregrinació, juntament amb Jerusalem i Roma. Els peregrins que des de totes parts d'Europa anaven a Santiago feien servir la posició de la Via Làctia com referència per seguir el camí i arribar a la tomba de l'Apòstol, fins "*Finis Terrae*", la fi del Món.

Però, en realitat, el Camí de Sant Jaume que creua Espanya d'est a oest no segueix la Via Làctia de forma concreta com si fos una projecció del recorregut en el cel, tot i que si hi apareix a sota d'un tram. L'associació és part de la llegenda.

Aquesta tradició de veure un veritable mapa al cel es va basar en diversos fets:

- segons la tradició, un rastre d'estrelles va ajudar a localitzar la tomba de Sant Jaume.
- el propi nom de la ciutat de Compostela popularment s'associa a "*Campus Stellae*", camp d'estrelles.
- a enfortir la llegenda també va ajudar el que es pot llegir en el Còdex Calixtí (Llibre IV): l'Apòstol es va aparèixer a Carlemany (un dels promotors de la ruta) i li va assenyalar la Via Làctia com guia per arribar fins a Compostela i arribar al lloc on es trobava enterrat. **(Coneix més d'aquest còdex en la "[Fitxa patrimoni i memòria](#)")**

La Via Làctia, amb la seva imponent imatge al cel en una nit tranquil·la, ha inspirat nombroses llegendes en moltes altres cultures al llarg de la història.

Aquestes i altres llegendes del Camí de Sant Jaume les tractarem més endavant. En aquest moment us proposem aprofitar aquesta identificació del Camí de Sant Jaume amb la Via Làctia per desenvolupar amb el vostre alumnat un taller d'astronomia i vincular de nou els continguts curriculars amb el programa formatiu. El taller es pot plantejar de diverses maneres, així que deixem que ho trieu vosaltres:

- un plantejament científic, per descobrir el sistema solar; composició, moviments, característiques, ...
- un plantejament especialitzat en cartografia, orientació, coordenades geogràfiques, zones horàries, ...
- un plantejament pràctic, amb la construcció de diversos instruments (sextants, telescopis bàsics,...) o models (planisferis, etc.)
- un plantejament més històric, per conèixer les diverses teories cosmològiques i l'evolució dels coneixements astronòmics a través de la història i relacionar-los amb els seus pioners.
- o un darrer plantejament més poètic, que explori l'univers i l'antiguitat amb els noms i llegendes associats a moltes estrelles i constel·lacions.

Sigui quin sigui el plantejament, tracteu el tema del Camí de les Estrelles que us ha portat fins aquí.

Proposta III: Espai humà

El patrimoni arquitectònic relacionat amb el Camí de Sant Jaume és un dels seus elements més significatius... en algunes de les localitats per on passa.

Per aquest motiu us proposem mostrar al grup una sèrie d'imatges de monuments vinculats al Camí de Sant Jaume. A mesura que les vegin podran anar reconeixent llocs connectats amb ell. De nou treballem la idea de com el patrimoni cultural identifica una localitat. (Algunes d'aquestes imatges les podeu aconseguir si seguïu el nostre compte d'Instagram del programa formatiu).

Us presentem les següents idees, però podeu adaptar-lo a les vostres necessitats:

La Catedral de Santiago de Compostela / El pont romànic de Puente La Reina / La plaça del Obradoiro /
Monestir de San Millán de Yuso / La catedral de Burgos / Ciutadella de Jaca /
Monestir de Santo Toribio / ...

Altres elements interessants per mostrar al grup podrien estar relacionats amb un altre tipus de patrimoni que no sigui arquitectònic:

Platges o espais naturals excepcionals / Ports / Horreos / Pastís de Santiago /
Pòrtic de la Gloria / Petxines / Fletxes grogues/ ...

Recordeu que la idea que volem transmetre amb aquesta dinàmica és que el patrimoni cultural forma part dels elements que conformen la nostra identitat a l'exterior.

Proposta IV: El nostre entorn

Coneixes bé la teva localitat? Com voldries que fos?... No només el patrimoni més conegut és el més rellevant. Hi ha molts altres espais en les nostres localitats amb els quals ens relacionem i que són importants per al nostre dia a dia: barris concrets en grans ciutats, parcs, espais culturals, centres educatius, llocs de treball, zones d'oci i esport, etc. Valorar aquests espais és una altra manera de valorar el nostre patrimoni i descobrir com millorar-los és la nostra responsabilitat com ciutadans. Anem a veure quina impressió té el grup d'ells.

Hem comentat al principi que la identitat és el conjunt d'aquells trets propis que ens caracteritza respecte dels altres. Per tant, anem a descobrir la nostra localitat, doncs també està viva i va canviant.

Abans de començar us animem a que proposeu al grup que la fotografïi durant diversos dies per captar com és. Una vegada tinguem les fotografies treballarem en grup:

- Com és aquesta localitat? Comencem amb els atributs més rellevants: aspecte, fisonomia, etc. Hi ha alguna cosa que la faci especial? Quina impressió tindria algú que no la conegués i només la visités uns minuts?
- Ara fixem-nos en els detalls. Penseu en la vostra localitat. Característiques i particularitats (gran o petita, mar o muntanya, pulcra o deixada, contaminada o neta, etc.) en les seves imperfeccions, etc.

Analitzem els detalls: hi ha algun que ens permeti saber o imaginar alguna cosa més de la nostra localitat? Pel tipus de casc urbà, els seus comerços i indústria, els seus edificis, etc., pot ser que descobrim detalls dels seus habitants. L'arquitectura ens diu com és la forma de viure en ella.

- Descriviu cases de diferent tipologia: de pedra, de palla o adob, blanques, vermelles, negres, finestres grans, finestrons, per què? Ho condiciona el medi: composició del sòl, fred-calor, forma de vida (amb ramaderia, etc.)

Com a exemple de patrimoni cultural rellevant, que mostra l'adaptació de l'ésser humà a les condicions hostils del medi, us destaquem les Pallozas de Cebreiro, que compten amb la consideració de bé d'interès cultural al Camí de Sant Jaume Francès.

O Cebreiro, a la província de Lugo, el primer nucli del Camí Francès que troben els peregrins a la seva entrada a Galícia, en el qual es conserven quatre pallozas amb les seves característiques constructives originals.

- Última qüestió: que et sembla en conjunt? Quines coses de les que has descrit t'agraden més i quines menys? Què canviaries d'aquesta localitat perquè fos perfecta?

De la mateixa manera que una persona pot canviar d'aspecte amb el temps, s'han plantejat que una localitat pot canviar? De què depèn? Podem finalitzar amb una descripció de la nostra ciutat ideal, per què els agrada i què podríem fer per aconseguir-la.

Moltes de les fotografies que han fet ens serviran per una proposta que us plantegem a la "Fitxa patrimoni i memòria", sobre com les localitats canvien.

Proposta V: Patrimoni europeu

"Europa va néixer a la peregrinació", i no ho diem nosaltres... és una frase que s'atribueix a l'escriptor alemany Goethe. Ens servirà com a punt de partida perquè el vostre alumnat reflexioni sobre el seu significat i posteriorment desenvolupi un treball de recerca per comprovar què té de realitat.

Què pensen que s'hi amaga al darrere?

En aquesta frase es senyala el paper del Camí de Sant Jaume com a vehicle de transformació de la cultura que ens uneix als europeus. La xarxa de rutes que formava el Camí de Sant Jaume per tot el continent va desenvolupar l'intercanvi cultural i econòmic entre els pobles. L'intercanvi no era només de mercaderies sinó de coneixement, els peregrins transmetien el seus coneixements dels uns als altres tant a l'anada com a la tornada del seu viatge a Compostela, i això va contribuir enormement a l'enteniment i la concòrdia entre els primers peregrins europeus.

En què creuen que es reflecteix aquest intercanvi cultural?

Aquests viatges van afavorir una manera de pensar comú, i els valors comuns van començar a quedar reflectits en l'arquitectura, especialment en els catedrals, centres de la vida urbana. S'han fixat com aquest patrimoni arquitectònic que s'estén al llarg del camí s'assembla i es pot trobar en diferents països d'Europa? A través del Camí de Sant Jaume es van difondre el romànic i el gòtic, senyals d'identitat de la cultura Europea.

De fet, l'estil romànic es va convertir en la primera llengua comú europea. La "primera" Europa, que es remunta a l'Edat Mitjana, va fer seus els valors que segueixen unint el continent avui dia: la diversitat i la comprensió recíproca entre les cultures.

Podrien destacar altres elements patrimonials que siguin comuns a altres països europeus?

Us proposem que descobreixi alguns d'aquests elements i quins valors transmeten. Podeu descobrir-ne molts a la web dels **Itineraris Europeus Culturals** que us hem indicat a la fitxa, i que són sinònim de concòrdia, tolerància, enteniment i coneixement.

Per acabar, avui dia, quins altres elements consideren que ens uneixen i identifiquen a tots els Europeus? Com es transmeten? Quins valors aporten?